

כניסה לישראל
الدخول إلى إسرائيل
Entrance to Israel

לא מצאנו עילה להתערבות

ניתוח של עשרה פסקי דין, שנכתבו בבתי משפט בישראל בעשור הראשון לסגר ועוסקים בזכויות הפלסטינים תושבי רצועת עזה, מראה כיצד מסייעת מערכת המשפט לעצב את ההיסטוריה

כתיבה: מיכל לופט
עריכה: אסנת כהן-ליפשיץ
עיצוב: נאיף שקור

בצילום: מעבר ארז (צילום: גישה)
ארגון גישה מוקיר תודה לתורמים שאפשרו את הפרסום
הזה. לרשימה מלאה של התומכים שלנו, אנא בקרו ב-
<http://gisha.org/he/about/institutional-donors/>

לא מצאנו עילה להתערבות

ניתוח של עשרה פסקי דין, שנכתבו בבתי משפט בישראל בעשור הראשון לסגר ועוסקים בזכויות הפלסטינים תושבי רצועת עזה, מראה כיצד מסייעת מערכת המשפט לעצב את ההיסטוריה

הקדמה

במהלך עשר השנים שחלפו מאז הודק הסגר הישראלי על רצועת עזה, נדונו בבתי משפט ישראלים מאות עתירות שהגישו תושבי עזה וארגוני זכויות אדם. עתירות אלו תקפו היבטים שונים של מדיניות התנועה שישראל הנהיגה ביחס לתושבי עזה, מדיניות שהגבילה מאוד את תנועת האנשים והסחורות מרצועת עזה ואליה. מרבית העתירות נמחקו ללא פסק דין, אך בחלקן ניתנו פסקי דין משמעותיים ומעניינים הנוגעים למעמד המשפטי של תושבי עזה ביחסיהם עם ישראל ולמדיניות התנועה שישראל קבעה בעניינם. פסקי דין אלו לא זכו לתהודה בקרב הציבור הרחב או אפילו בקרב ציבור המשפטנים העוסקים בזכויות אדם, שכן השיח המשפטי ביחס לעזה לאחר ההתנתקות בשנת 2005 התמקד בעיקר בשאלה אם עזה עודנה כבושה, ועסק פחות בשאלת זכויות התושבים ומעמדם מול ישראל.

מקבץ זה מבקש להציג את הפסיקה על מנת לשקף לקוראים את הכללים המרכזיים שקבע בית המשפט ביחס לתושבי הרצועה וזכויותיהם אל מול המדיניות של ישראל. במידה רבה, נועד המקבץ לשמש כלי שימושי, לימודי ומחקרי, הן לאקדמאים, והן לעוסקים בסוגיות עזה או בבאלה שמעלות שאלות דומות. לשם כך, לצד פסקי הדין עצמם מוצע לקוראים תקציר וניתוח של הפסיקה מנקודת מבטו של ארגון גישה.

עשרת פסקי הדין המוצגים במקבץ זה (ושלושה פסקי דין נוספים שלא ניתן היה לוותר עליהם), הם פסקי הדין שארגון גישה סבור שהם החשובים

ביותר מבחינת ההשפעה וההשלכות שלהם על היקפה של מדיניות התנועה המגבילה של ישראל וכתוצאה מכך על חייהם של תושבי עזה. הם מציגים תמונה עגומה, שבה לתושבי עזה לאחר ההתנתקות, אין למעשה מעמד משפטי ברור ואין אף מערכת דינים שחלה על יחסיהם עם ישראל ואשר מעניקה להם זכויות. מפסקי הדין עולה בבירור שבתי המשפט הישראליים, ובראשם בית המשפט העליון, אימצו כמעט ללא עוררין את עמדתה המשפטית של המדינה ואישרו את המדיניות שקבעה כלפי תושבי עזה. בכך, בתי המשפט נתנו יד לפגיעה קשה בזכויות היסוד של תושבי עזה, ובראשן הזכות לחופש התנועה.

על אף קיומה של יותר ממסגרת דינים אחת שהייתה יכולה לשמש בסיס איתן לדיון המשפטי בזכויותיהם של תושבי עזה, בית המשפט שב ומדגיש בפסקי דין שונים דווקא את ייחודיות הנסיבות, ייחודיות שלכאורה מרמזת על מיקומן מחוץ לעולם המשפט. כך למשל, כבר בפסק הדין המשמעותי הראשון שניתן לאחר ההתנתקות (חמדאן 2007) צוין כי "הנסיבות בעזה ייחודיות ולפיכך המשפט איננו במוקד העניין" וכי: "עדיף לחפש פתרונות פרקטיים לבעיה המתוארת במקום להידרש להכרעות משפטיות ברורות".

יתכן כי על רקע העמדה שאין מדובר בהכרח בנסיבות החוסות תחת המשפט, בג"ץ נוטה לאמץ כמעט באופן עיוור את עמדת המדינה ומסתפק בהמלצות רפות שאינן משפיעות על תוצאות פסק הדין. כך למשל אימץ בג"ץ את מדיניות הבידול בין רצועת עזה לגדה המערבית (המוקד להגנת הפרט 2012) על אף שהיא פוגעת עמוקות בתושבים הפלסטינים בשני חלקי הטריטוריה. בשולי הדברים הסתפק בג"ץ בהמלצה כי המדינה תבצע הקלות בנוהל המאפשר לתושבי הרצועה להשתקע בגדה. כפי שניתן היה לצפות, בעקבות פסק הדין, מדיניות הבידול הלכה והחמירה והשתקעות בגדה המערבית כמעט בלתי אפשרית עבור תושבי הרצועה.

מטבע הדברים עסק בית המשפט במעמדה של רצועת עזה לאחר ההתנתקות, שלעמדת המדינה הובילה לסיום הכיבוש הישראלי. בג"ץ אימץ את עמדת

המדינה וקבע כבר בעניין אלבסיוני (2008) כי הכיבוש ברצועה תם ומשכך אין תחולה עוד למכלול דיני הכיבוש. על ישראל מוטלות רק חובות הומניטריות כלפי התושבים וזאת בין היתר מכוח שליטתה על המעברים. בית המשפט לא הצביע על המקורות במשפט הבינלאומי מהם נגזרות חובות אלו. קריאת קובץ פסיקה זה מלמד, כי זניחת מסגרת דינים משפטית ברורה לטובת מסגרת הומניטארית עמומה הקנתה למדינה שיקול דעת בלתי מוגבל והותירה את תושבי הרצועה עם הגנה חלשה ביותר על זכויותיהם.

שאלה מעניינת במיוחד המתעוררת בפסקי הדין היא מהו מעמד המשפטי של תושבי עזה בישראל, להבדיל ממעמדה של עזה. בפסק הדין בעניין ענבר (2009) מאמץ בג"ץ את עמדת המדינה וקובע כי לאחר ההתנתקות תושבי עזה הם תושבים זרים לכל דבר ועניין ואין להם זכות קנויה להיכנס לישראל. בעניין פלוני (2011) שב בג"ץ ומאמץ את עמדת המדינה, הסותרת את עמדתה הקודמת, לפיה אין מדובר בתושבים זרים "רגילים" אלא תושבים זרים "מיוחדים" שביחס אליהם חל דין מיוחד. קריאת הפסיקה מלמדת, כי השינוי בהגדרת מעמד המשפטי של התושבים נועד לשרת את האינטרסים של ישראל ולהבטיח הגנה מינימלית על זכויות תושבי הרצועה.

בכל פסקי הדין המוצגים במקבץ, ורבים אחרים, המשפט הבינלאומי – דיני הכיבוש ודיני זכויות האדם – כלל לא היה נוכח בדיון. הגם שהעותרים הרבו להפנות לחובות מכוח המשפט הבינלאומי שלדעתם עדיין חלות על ישראל ביחסה לתושבי עזה, בתי המשפט התעלמו כמעט לחלוטין מענף משפטי זה. למעשה, משום שבג"ץ קבע בשלב די מוקדם כי תושבי עזה הינם תושבים "זרים" וכי למדינת ישראל יש שיקול דעת רחב כיצד לנהוג בהם, נכון להיום שיטת המשפט הישראלית אינה מכירה בזכויות היסוד של תושבי עזה. זאת, גם כאשר מימושן של זכויות אלו תלוי לחלוטין ברצונה של ישראל.

תוצאה זו עומדת בניגוד גמור לעובדה שמדינת ישראל עודנה שולטת על אלמנטים רבים של חייהם של תושבי רצועת עזה. אכן, ההתנתקות הפיזית

מעזה בשנת 2005 והידוק הסגר על רצועת עזה בשנת 2007, לא הובילו להסרת השליטה הישראלית על עזה, אלא להיפך, שליטה זו אף גברה בשנים האחרונות. אולם, במקום שהשליטה הישראלית תוביל להטלת אחריות משפטית מקיפה על ישראל כלפי תושבי עזה, בחסות מערכת המשפט זכתה ישראל לפטור כמעט מלא מכל חובה משפטית ביחס לתושבים.

אחת המסקנות העיקריות מניתוח פסקי דין אלה היא שבתי המשפט נוטים להעניק הגנה בלתי מסויגת לפעולות המדינה בכל הנוגע לרצועת עזה ובכך מגבים הפרות של זכויות אדם; על רקע זה מתעוררת השאלה האם יש טעם להמשיך להתדיין עם המדינה בבתי המשפט. ארגוני זכויות האדם בישראל מתחבטים בזה וחלוקים בעמדותיהם. חרף העובדה של ישראל השפעה ניכרת על חיי היומיום של תושבי עזה, אין להם דרך להשפיע על מקבלי ההחלטות השלטוניות בישראל וקולם אינו נשמע בציבור הישראלי. בתי המשפט, על כן, מהווים במה שמעליה יכולים תושבי הרצועה לקרוא תיגר על ההחלטות והנהלים שמכבידים על חייהם; עבור ארגוני זכויות האדם זוהי זירה שבה אפשר לדרוש מהמדינה לקיחת אחריות על פעולותיה.

עתירות לבית המשפט יכולות לעתים להציע סעד ולעתים לתפקד כצעד מחאתי כנגד מדיניות, באין אמצעים אחרים. פנייה לערכאות מחייבת את מערכת הייצוג הרשמית של המדינה לעמוד בפני שופטים ובפני כלל הציבור ולספק הסברים להחלטותיה ולפעולותיה. ישנם מקרים שבהם המדינה מעדיפה שלא להגן על החלטותיה בפני שופטים ומוצאת פתרונות שמאפשרים לה אמנם לחמוק מביקורת שיפוטית, אך גם משרתים את הצרכים של העותרים. עתירות מכוח חוק חופש המידע, אילצו את המדינה לפרסם מידע שעד אז הוסתר מעין הציבור ולא פעם לעגן את התנהלותם בנהלים פומביים. משמעות המסמכים והתהליכים שנחשפים בהליכים משפטיים אלה, היא לא פעם היסטורית-תיעודית באשר למהלכי השלטונות בישראל.

ניתוח פסקי הדין

בג"ץ 11120/05 אסאמה חמדאן ואח' נ' אלוף פיקוד דרום ואח' (7.8.2007)

תקציר:

בדצמבר 2005 עתר גישה לבג"ץ, יחד עם עשרה סטודנטים לריפוי בעיסוק מרצועת עזה, כנגד סירוב המדינה לבקשותיהם לעבור דרך ישראל לצורך לימודים בגדה המערבית. המדינה סירבה לבקשה באופן גורף, בטענה כי סטודנטים מהווים קבוצת סיכון מיוחדת. במסגרת העתירה, בית המשפט הוציא צו על תנאי, שהורה למדינה להציג הסבר לסירוב זה, אך באוגוסט 2007, לאחר שמיעת טענות המדינה, החליט לדחות את העתירה. בית המשפט קבע כי במציאות הביטחונית הנוכחית מוצדקת מדיניות התנועה של המדינה, לפיה מסורבת יציאתם של סטודנטים מרצועת עזה, למרות שהיא מבוססת על הגבלה גורפת ולא על בחינה פרטנית של בקשות.

ניתוח:

חמדאן הינו אחד מפסקי הדין העקרוניים הראשונים שניתנו בעניין רצועת עזה לאחר "ההתנתקות" הישראלית מעזה. ככזה, הוא מניח את העקרונות להתערבות משפטית במדיניות ישראל כלפי תושבי עזה. פסק הדין ממחיש

כיצד בית המשפט מאמץ את עמדת המדינה כמעט במלואה ונמנע מקיום דיון משפטי ביחס למעמד רצועת עזה ותושביה וביחס לחובות ישראל כלפיהם. על רקע עמדה שיפוטית זו, בית המשפט אישר את המדיניות שאסרה באופן גורף – ואוסרת גם כיום – על יציאת סטודנטים מעזה לגדה לצרכי לימודים גבוהים. לעמדת גישה מדובר באיסור פוגעני ביותר, המפר את זכויות תושבי

עזה לחופש תנועה, לגישה להשכלה, לעיסוק ולהזדמנויות. איסור זה חותר תחת הקביעה בהסכמי אוסלו כי רצועת עזה והגדה המערבית הינן יחידה טריטוריאלית אחת, ופוגע באפשרות של תושבים משני האזורים לחזק את הקשרים התרבותיים, החברתיים והכלכליים ביניהם.

”
פסק הדין ממחיש כיצד בית המשפט מאמץ את עמדת המדינה כמעט במלואה ונמנע מקיום דיון משפטי ביחס למעמד רצועת עזה ותושביה וביחס לחובות ישראל כלפיהם

בפסק הדין נמנע בית המשפט מלדון ולהכריע בשאלת מעמדה המשפטי של רצועת עזה, למרות שהצדדים הניחו לפני בית המשפט את עמדותיהם לעניין זה. בית המשפט קבע כי: “המשפט איננו במוקד הנסיבות, שהן ייחודיות,

Sui Generis במלוא מובן המילה, ועל כן קוראות גם לפתרונות מעשיים ויצירתיים, יותר מאשר לדיון משפטי בחולות נודדים. גם אם ניתן לעסוק בשאלות הנוקבות של משפט בינלאומי בתנאים בלתי שגרתיים אלה, אין בכך צורך לעת הזאת”. בית המשפט הוסיף כי “הכרעה משפטית ‘מלאה’ באשר למצב המשפטי של ישראל אל מול עזה תהא עתה בחינת משגה, נוכח נזילותו של המצב” וכי יש להעדיף את “המכנה המשותף המינימלי של חיפוש פתחי אפשרויות למתן יד בתחום ההומניטרי, בגישה פרגמטית ולא דווקנית”.

העדפה של “פתרונות מעשיים ויצירתיים” על פני דיון משפטי במסגרתו מתגבשים כללים מחייבים יוצרת בעיות מהותיות. היא מובילה לעמימות ולחוסר בהירות באשר לחובותיה של ישראל כלפי תושבי רצועת עזה ויוצרת חלל נורמטיבי, שבו ישראל יכולה לפעול כאוות נפשה ביחס לתושבים, ללא הצורך להצדיק את פעולותיה. אכן, במקום ש“העדפתה של גישה פרגמטית ולא דווקנית” תוביל לאימוץ גישה חיובית ומקילה כלפי תושבי עזה, היא רק הכשירה את מדיניות התנועה הפוגענית של ישראל.

פסק הדין מלמד שבית המשפט קיבל באופן מוחלט את עמדת המדינה לפיה המציאות הביטחונית באותה עת אינה מאפשרת בחינה פרטנית של בקשותיהם של סטודנטים מעזה, ולפיכך יש לאסור באופן גורף על מעברם דרך ישראל לגדה המערבית. השופט רובינשטיין ציין כי יהיה זה "ראוי ומועיל" שהמדינה "תתור אחר דרכים לבדיקה פרטנית" ותשקול אם לא כדאי להקים מעין "ועדת חריגים", שבה ייבחנו מקרים פרטניים שיש להם "השלכות אנושיות חיוביות". כמו כן הוא הביע צער על המצוקה האנושית בה מצויים הסטודנטים וציין כי "בעולם טוב יותר בדיקה פרטנית היא המכשיר הצודק". אף על פי כן, אמירות אלו נותרו בגדר המלצות ולא השפיעו על תוצאת הפסיקה.

« פסק הדין המלא.

לקריאה נוספת:

- גישה, הגבלת גישתם של סטודנטים פלסטינים להשכלה גבוהה (דצמבר 2006)
- גישה, שאלות נפוצות - מעבר סטודנטים מעזה לגדה המערבית.

בג"ץ 9132/07 גבר אלבסיוני ו-11 אחרים נ' ראש הממשלה (30.1.2008)

תקציר:

בספטמבר 2007, בעקבות השתלטות ארגון חמאס על רצועת עזה, החליטה ישראל על צמצום ניכר של אספקת החשמל והדלקים לרצועה והטילה מגבלות קשות על תנועת אנשים מהרצועה ואליה. כנגד ההחלטה לצמצם את אספקת החשמל והדלקים הגיש ארגון גישה עתירה לבג"ץ יחד עם שני תושבי עזה ושמונה ארגוני זכויות אדם, ישראלים ופלסטיניים. בפסק הדין, שנחשב המרכזי והחשוב ביותר לעניין מעמד רצועת עזה לאחר הנסיגה הישראלית, נקבע כי הכיבוש הישראלי ברצועת עזה נגמר ולכן אין תחולה למכלול דיני כיבוש. עם זאת, נקבע כי על ישראל מוטלות "חובות הומניטריות" ביחס לתושבי עזה. חובות אלו נובעות הן ממצב המלחמה בין ישראל לחמאס, והן ממידת השליטה של ישראל על מעברי הגבול והתלות שתושבי עזה פיתחו באספקת צרכיהם מישראל. לנוכח כך נקבע כי ישראל חייבת לספק חשמל ודלקים לרצועת עזה, במידה שתמלא את צרכיהם ההומניטריים החיוניים של התושבים.

ניתוח:

בפסק הדין בעניין אלבסיוני, נדונה לראשונה מאז נסוגה ישראל מרצועת עזה באוגוסט 2005, שאלת מעמדה המשפטי של רצועת עזה. בית המשפט קיבל את עמדת המדינה וקבע, כי בהעדר שליטה אפקטיבית על הנעשה בה, רצועת עזה אינה כבושה יותר על ידי ישראל. קביעה זו, שצוטטה לאחר מכן בפסקי דין רבים, נותרה בעינה עד היום, למרות שגם בחלוף עשר שנים מהטלת הסגר על עזה, ישראל עוד שולטת ביד רמה על תחומי חיים רבים של תושבי עזה.

גישה, כמו גם מרבית חברי הקהילה הבינלאומית (ארגונים בינלאומיים, מוסדות שיפוטיים, מדינות, ארגוני זכויות אדם ומשפטנים), מתנגדת לקביעתו של בית המשפט וסבורה שישראל עדיין מפעילה שליטה במידה רבה על חיי התושבים בעזה. המבחן לשליטה אפקטיבית אינו מבחן של שליטה פיזית בהכרח, אלא מבחן שבוחן את הפוטנציאל של המדינה להפעיל סמכויות שלטוניות על שטח זר. אין ספק שלישראל יש את הכוח

להפעיל סמכויות שלטוניות בעזה בכל רגע נתון וככל שתרצה. ראייה לכך הם המבצעים התכופים המתרחשים בעזה במסגרתם נכנסים כוחות צבא לשטח הרצועה. השליטה המתמשכת שלה על מעברי הגבול, המרחב הימי והאווירי, התשתיות, גובה המכס והמע"מ ומרשם האוכלוסין, מהווים כולם אינדיקציה להמשך הכיבוש.

בית המשפט בעניין אלבסיוני קבע בנוסף שלמרות שביחסיה עם עזה לא חל "מכלול דיני הכיבוש", חלות על ישראל "חובות הומניטריות". ואולם, בית המשפט לא הסביר מהו המקור המשפטי לחובות אלו – דיני המלחמה בלבד או שמא גם דיני הכיבוש, דיני זכויות האדם או דיני פוסט-כיבוש. בנוסף, בית המשפט לא פירט על איזה חובות מדובר, מה היקפן, כיצד נדרשת המדינה לממשן בשגרה ובחירום וכיצד עליהן להשפיע על המדיניות שנקבעת ביחס לתושבים. אמנם בעניין אלבסיוני הוסבר שחובות אלה משמעותן חיוב ישראל להמשיך לספק לעזה חשמל ודלקים באופן שימלא את הצרכים ההומניטריים החיוניים של תושבי עזה, אך לא ברור כיצד צריכות חובות אלו להיות מיושמות במקרים אחרים.

העמימות המשפטית שבית המשפט יצר בפסק דין אלבסיוני, הובילה לכך שהמדינה התוותה מדיניות פוגענית ביותר כלפי תושבי עזה, שמאפשרת להם להיכנס לישראל ולקבל סחורות רק לצורך מה שישראל מגדירה כ"צורך הומניטרי חריג". המושג "חובות הומניטריות" קיבל פרשנות מצומצמת ביותר על ידי מדינת ישראל ולמרבה הצער פרשנות זו התקבלה על ידי בתי המשפט בעשרות עתירות שהוגשו לאחר אלבסיוני. דבר זה הוביל לפגיעה משמעותית בהגנה המשפטית שזכאים לה תושבי עזה כתוצאה מהשליטה הישראלית היומיומית בחייהם.

« פסק הדין המלא.

לקריאה נוספת:

- גישה, "מדד השליטה – אחריותה המתמשכת של ישראל ברצועת עזה", נובמבר 2011.

”
המבחן לשליטה
אפקטיבית אינו מבחן
של שליטה פיזית
בהכרח, אלא מבחן
שבוחן את הפוטנציאל
של המדינה להפעיל
סמכויות שלטוניות
על שטח זר. אין ספק
שלישראל יש את הכוח
להפעיל סמכויות
שלטוניות בעזה בכל
רגע נתון וככל שתרצה
”

בג"ץ 1169/09 פורום משפטי למען ארץ ישראל נ' ראש הממשלה ואח' (15.6.2009)

תקציר:

עמותת "הפורום המשפטי למען ארץ ישראל" עתרה בשנת 2009 כנגד ביצועה של החלטת ממשלת ישראל להעביר דרכה 175 מיליון שקל במזומן מבנקים בגדה המערבית לרצועת עזה לצורך תשלום משכורות לעובדי הרשות הפלסטינית בעזה. בעתירה נטען כי העברת הכספים לעזה עולה לכדי מימון טרור, ולכן אסורה לפי החוק הישראלי. בית המשפט דחה את העתירה בקבעו כי החוק לא נועד לחול על פעולות הממשלה אשר נועדו "למשש מדיניות שעניינה קידום אינטרס הציבור בישראל... ועמידה בחובתה של ישראל כלפי תושבי האזור במישור ההומניטרי במסגרת המשפט הבינלאומי".

ניתוח:

מדובר בפסק דין חשוב ועקרוני העומד על החובה המשפטית של ישראל, מכוח המשפט הבינלאומי ההומניטרי, לדאוג לאספקת צרכיהם החיוניים של תושבי רצועת עזה, גם לאחר ההתנתקות. בית המשפט מדגיש כי מחויבותה של ישראל לסייע לתושבי רצועת עזה במישור ההומניטרי היא ברורה ואינה ניצבת כשאלה. הוא מוסיף כי "גם אם רצועת עזה נשלטת כיום על ידי תנועת החמאס, אשר הוכרזה ארגון טרור, חיים בה תושבים הזקוקים

**החובה של ישראל
נגזרת לא רק משליטתה
על היכולת להעביר
כספים בין הגדה
והרצועה, אלא גם
מהתלות של תושבי עזה
בסיוע הישראלי. חובה
זו אינה נחלשת נוכח
המציאות הבטחונית**

לשירותים חיוניים לקיום איכות ורמת חיים סבירה ואנושית. ישראל נדרשת להושיט עזרה כדי לאפשר סיפוק צרכים הכרחיים לאוכלוסייה המקומית, שבלעדיה לא יקבלו מענה. עוד נאמר כי "הציבור התמים המתגורר ברצועת עזה אינו יכול להיוותר מנותק מאמצעי קיום וקווי אספקה בסיסיים הנחוצים לחיים בכבוד, ומקום שהבטחת אמצעים אלה מותנית בשיתוף

פעולה של ישראל, רשאית הממשלה, ולעיתים אף חייבת מכוח אחריותה, לסייע בהעברתם ליעדם“.

על אף שהחובה לדאוג לצרכים ההומניטריים של תושבי עזה נקבעה כבר בפס"ד אלבסיוני, פסק דין זה מרחיב לגבי חובה זו, וקובע שהיא חלה גם ביחס לסיוע בתחום הכספי-כלכלי. לדברי בית המשפט, החובה להבטיח צרכי קיום בסיסיים לאוכלוסייה האזרחית בעזה כוללת העברת כספים לצורך מימון משכורות לעובדים של הרשות הפלסטינית, שכן הדבר נדרש לקיום מערכות משק וכלכלה תקינות ברצועה. מקביעותיו של בית המשפט ניתן ללמוד כי החובה של ישראל נגזרת לא רק מהשליטה שלה על היכולת להעביר כספים בין הגדה המערבית לרצועת עזה, אלא גם מהתלות של תושבי הרצועה בסיוע הישראלי. חובה זו אינה נחלשת לנוכח המציאות הביטחונית או הגדרת הגוף השולט ברצועה כארגון טרור.

ראוי לשים לב כי פסק דין זה, והאמירות החשובות והערכיות הקבועות בו, עומד בבדידות מזהרת לעומת שורה של פסקי דין אחרים שניתנו על ידי בית המשפט העליון לפניו ואחריו בנוגע למעמד תושבי הרצועה וחובותיה של ישראל כלפיהם. בתיקים אחרים, כפי שניתן לראות בקובץ זה, בית המשפט קבע (בהתאם לעמדת המדינה) שתושבי עזה הינם תושבים זרים לכל דבר ועניין, ושחובותיה של ישראל כלפיהם מצומצמות אך ורק למתן סיוע הומניטרי. ואולם, אם העברת כספים לצורך תשלום משכורות הוגדרה בפסק דין זה כעניין הומניטרי, מדוע מעבר לגדה לצורך נישואין אינו הומניטרי? (בג"ץ 2088/10) וכניסה לישראל לצורך טיפול רפואי דחוף? (בג"ץ 5429/07) או ביקור בן משפחה הכלוא בישראל? (בג"ץ 5268/08). לא ניתן ליישב בין פסק הדין החיובי שלפנינו לבין פסקי הדין הרבים האחרים שאישרו מדיניות פוגענית מצד ישראל כלפי תושבי רצועת עזה.

« פסק הדין המלא.

לקריאה נוספת:

- מתפ"ש, "נוהל תאום העברת כסף מזומן בין שטחי הרש"פ לישראל וחו"ל" (אפריל 2015).

בג"ץ 5268/08 ראמי ענבר ואח' נ' אלוף פיקוד דרום ואח' (9.12.2009)

תקציר:

בשנת 2008 עתר גישה, יחד עם מספר ארגוני זכויות אדם ישראלים ופולסטינים וכן אנשים פרטיים תושבי רצועת עזה, לביטול החלטת ישראל לאסור באופן גורף על כניסת תושבי עזה לישראל לשם ביקור קרוביהם הכלואים בשטחה. המדיניות ננקטה עם עליית חמאס לשלטון, ביוני 2007, ועוגנה רשמית בהחלטת הקבינט המדיני-ביטחוני בספטמבר 2007. בית המשפט דחה את העתירה וקבע כי ישראל רשאית לקבוע מדיניות גורפת, האוסרת על כלל תושבי עזה להיכנס לישראל לצורך ביקורי כלואים, משום שתושבי עזה הינם תושבים זרים המתגוררים בישות עוינת, ומשום שכניסה לצורך זה אינה מהווה עילה הומניטרית.

ניתוח:

בפסק הדין בעניין ענבר נתן בית המשפט גושפנקה משפטית למדיניות שקבעה איסור גורף על כניסה מעזה לישראל לשם ביקור כלואים. בהתאם לבג"ץ אלבסיוני בית המשפט קבע שכניסה לצורך ביקורי כלואים אינה מהווה צורך הומניטרי של תושבי עזה. עוד נקבע כי תושבי עזה הם תושבים זרים, שאין להם זכות משפטית להיכנס לישראל. לאחר עליית חמאס לשלטון, הוגדרו תושבי עזה כתושבי "ישות עוינת" או "שטח אויב", מה שמחליש עוד יותר את מעמד המשפטי וזכויותיהם מול מדינת ישראל.

כמו במקרים אחרים, בית המשפט קבע שלישראל שיקול דעת רחב בנושאים מדיניים וביטחוניים ולכן יימנע מלהתערב, אלא במקרים חריגים. בית המשפט חזר על הפסיקה בעניין אלבסיוני וקבע שדיני הכיבוש אינם חלים עוד ברצועת עזה. עוד נקבע שלאחר ההתנתקות השתנו החובות המוטלות על ישראל כלפי האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה, במהות ובהיקף, אך בית המשפט לא הסביר מהן החובות העדכניות ומה מקורן המשפטי. המשמעות המשפטית היא שלא קיימת קביעה שיפוטית ברורה ומנחה באשר למה שמותר ואסור למדינת ישראל לעגן במדיניות כלפי תושבי עזה.

האיסור על כניסת תושבי עזה לביקור קרוביהם הכלואים בישראל מהווה, לעמדת גישה וארגונים אחרים, הפרה של זכותם של תושבי עזה לחיי משפחה

וענישה קולקטיבית פסולה ואסורה של כלל תושבי הרצועה. בנוסף, מהווה המדיניות ענישה קולקטיבית פסולה ואסורה של כלל תושבי הרצועה. לנוכח העובדה שישראל בחרה לכלוא תושבים פלסטיניים בשטחה, מחייבות אותה הוראות המשפט הבינלאומי לאפשר ביקור שוטף של קרוביהם המתגוררים בשטחים. הוראות מחייבות אלה ממשיכות לחול גם לאחר יישום תוכנית ההתנתקות והנסיגה הצבאית מעזה.

”
לא קיימת קביעה
שיפוטית ברורה ומנחה
באשר למה שמותר
ואסור למדינת ישראל
לעגן במדיניות כלפי
תושבי עזה

יצוין כי למרות שבית המשפט אישר ללא סייגים את מדיניות ישראל לעניין ביקורי כלואים מעזה, בשנת 2012 ישראל שינתה את מדיניותה והתירה ביקורי כלואים בתנאים מגבילים. כיום רשאים להיכנס לישראל מדי שבוע 50 תושבי עזה לבקר קרובים מדרגה ראשונה שכלואים בישראל. בנוהל

המסדיר את הנושא נכתב מפורשות כי כניסת התושבים נעשית ”כחלק מהאמנות הבינלאומיות עליהן חתומה מדינת ישראל“. זאת, בניגוד לטענת המדינה בפני בית המשפט כי אינה מחויבת לאפשר את ביקורי הכלואים מכוח המשפט הבינלאומי וכי הדבר נתון לשיקול דעתה המוחלט.

« פסק הדין המלא.

לקריאה נוספת:

- מתפ"ש, נוהל "יציאת משפחות אסירים הכלואים בישראל מרצ"ע" (אוקטובר 2014).

בג"ץ 9329/10 פלוני נ' שר הביטחון ואח' (8.3.2011)

תקציר:

בשנת 2010 הגיש גישה עתירה בשמו של תושב עזה שהרשויות הישראליות אסרו עליו לחזור לביתו שברצועה לאחר ששהה בישראל באופן חוקי. בעתירה נטען כי החלטה זו מפרה את זכותו של התושב לחופש תנועה ואת הזכות של

כל אדם לשוב למולדתו. המדינה, לעומת זאת, טענה שישנם טעמים הנוגעים לכאורה לביטחון האישי של התושב ולביטחון המדינה המצדיקים את השארתו בישראל. לעמדת המדינה, העותר, ככל תושבי עזה, אינו "תייר רגיל" בישראל אך גם אינו תושב מוגן תחת דיני כיבוש ולכן יש לה סמכות לעכבו בשטחה. בג"ץ אימץ את עמדת המדינה וקבע שתושבי עזה הינם "זרים מיוחדים", ולכן רשאית ישראל להטיל מגבלות על חזרתם לביתם שבעזה.

ניתוח:

”
בית המשפט העליון
אימץ את עמדת המדינה
כאשר קבע בפסק הדין
שתושבי עזה הינם
”זרים מיוחדים” ולכן
אינם זכאים להגנות
שמקנים להם דיני
הכיבוש או דיני זכויות
האדם הבינלאומיים

” פסק דין זה ממחיש את עומק השליטה של מדינת ישראל על תושבי עזה גם לאחר ההתנתקות. מפסק הדין משתמע כי ישראל רשאית לעכב תושבי עזה בשטחה ללא משפט ולאסור על חזרתם לביתם. מפסק הדין ניתן ללמוד עד כמה רעוע מעמדם המשפטי של תושבי עזה בישראל. המשפט הישראלי אינו מעניק להם הגנות כאשר זכויותיהם נפגעות. עניין זה העלה את השאלה המעניינת אילו מערכות דינים רלבנטיות לנסיבות המתוארות בעתירה: (1) דיני כיבוש (2) דיני לחימה (3) או דיני זכויות אדם. התשובה לשאלה הזו בעלת חשיבות גדולה משום שכל אחת ממערכות הדינים מחייבת את המדינה בחובות שונות ובהתאם מעניקה לעותר הגנה אחרת.

לעניין דיני הכיבוש המדינה טענה שאינם חלים משום שמאז ההתנתקות אין לישראל שליטה אפקטיבית על הרצועה. תחולת דיני זכויות האדם נדחתה משום שלטענת ישראל הם נסוגים מפני דיני המלחמה המהווים *“lex specialis”*, היינו דין מיוחד במצב של עימות מזוין, הגובר על הדין

הכללי של זכויות האדם. מכאן, שלשיטת ישראל, רק דיני המלחמה עודם חלים על מערכת היחסים בין ישראל לבין תושבי עזה. לדבריה, כל תושבי עזה הינם נתינים של צד לסכסוך מזוין שעודנו נמשך עם ישראל, וכבאלו כל הפעולות שישראל מבצעת כלפיהם נשלטות על ידי דיני הלחימה. זאת, גם אם פעולות אלו נעשות בשטחה של ישראל, בתקופות שיגרה וללא קשר לפעולה לחימתית. באשר לשאלה אם תושבי עזה הינם "תושבים זרים", כפי שנטען בעבר, טענה ישראל בתגובתה לעתירה שתושבי עזה אינם כתיירים רגילים ולכן נקבעו הסדרים ייחודיים לגבי תנועתם ויכולתם של לשוב לביתם.

בית המשפט העליון אימץ את עמדת המדינה כאשר קבע בפסק הדין שתושבי עזה הינם "זרים מיוחדים" ולכן אינם זכאים להגנות שמקנים להם דיני הכיבוש או דיני זכויות האדם הבינלאומיים. למרות הפגמים המשפטיים הרבים שעולים מעמדה זו, והיעדר הפירוט מצד ישראל לגבי חובותיה במסגרת "ייחודית" זו, בית המשפט אימץ את העמדה וקבע כי "אמנם, תושבי יהודה והשומרון, ובוודאי תושבי עזה, עשויים להיחשב זרים מבחינת ישראל... אך זו 'זרות sui generis', זרות ייחודית, ועל כן גם אין היא זהה לזרותם של תיירים 'רגילים'."

פסק הדין מוכיח כי כאשר ישראל נדרשת להצדיק הטלה של אמצעים מגבילים על תושבי עזה, הגדרתם כ"תושבים זרים" עומדת לה לרועץ, ולכן היא מנסה לחפש הגדרה אחרת למעמדם המשפטי. במקרה הזה נעשה שימוש ב"תושבים מיוחדים". העמימות ביחס למעמד המשפטי של תושבי עזה מאפשרת לישראל גמישות רבה: ברצותה, תכנה אותם "תושבים זרים" וכך תשלול מהם כל זכות, וברצותה תכנה אותם "תושבים מיוחדים" ובכך תצדיק את המשך השליטה על חייהם ותנועתם. למרבה הצער, בית המשפט העליון קיבע את העמימות הזו כאשר אימץ את עמדת המדינה, וזאת מבלי לעמוד על הבעיות הטמונות בה ומבלי להתחשב בזכויות האדם של תושבי עזה.

« פסק הדין המלא.

קריאה נוספת:

• דג"ץ 2493/11 פלוני נ' שר הביטחון (פורסם בנבו, 18.05.2011).

עת"מ 2744/09 גישה נ' משרד הביטחון (22.3.2011)

תקציר:

בשנת 2009 עתרה גישה לבית המשפט המחוזי בדרישה כי משרד הביטחון יחשוף שורה של מסמכים, ובראשם מסמך המכונה "צריכת מזון ברצועה – קווים אדומים". אלה מסמכים שקבעו את מדיניות ישראל להגבלת המזון הנכנס לרצועת עזה, מדיניות שהיתה בתוקף בין 2007 ל-2010. בית המשפט קיבל את העתירה והורה לחשוף את המסמך, תוך שהוא דן בחוק חופש המידע ובאינטרס הציבורי לחשוף את המסמך, הגם שהוא נוגע לתושבי עזה. ערעור שהגישה המדינה על פסק הדין נדחה על ידי בית המשפט העליון (עע"מ 3300/11). כך, בחלוף שלוש שנים של מאבק משפטי עיקש, באוקטובר 2012 קיבלה גישה לידיה את המסמך המדובר. המסמך כולל טבלאות מפורטות של צריכת המזון ברצועה לפי סוגי מזון, משקל וערכים תזונתיים. המסמך קובע כי לשיטת ישראל די לתושב עזה בצריכה של 2,279 קלוריות בממוצע יומי. כמו כן, על פי החישובים שערכו מחברי המסמך, הכנסת 106 משאיות לרצועה ביום עבודה יספקו לתושבים את "המנה ההומניטרית היומית", הכוללת מזון בסיסי, תרופות, ציוד רפואי, מוצרי היגיינה, ותשומות לחקלאות.

ניתוח:

בעקבות השתלטות חמאס על הרצועה והידוק הסגר על הרצועה, קבעה ישראל שורה של עונשים קולקטיביים על תושבי עזה, שמטרתם הרשמית הייתה להקשות על חיי התושבים – "לוחמה כלכלית" שנועדה להפעיל לחץ על שלטון חמאס. לצד מגבלות קשות ביותר על תנועת אנשים, ישראל הטילה מגבלות על הכנסת סחורות לרצועה, כולל צמצום בסוגי המזון.

מדיניות זו היתה מוצהרת, אך הוראותיה המדויקות היו חסויות מפני הציבור הישראלי והפלסטיני. רק בעקבות עבודה משפטית של גישה, באמצעות חוק חופש המידע, במסגרתה נהלו שני הליכים משפטיים, נחשפו מסמכים וטבלאות המפרטים את המדיניות. כך למשל, נחשפו רשימות שאסרו על הכנסת חומס מתובל, בשר טרי וכוסברה טחונה לרצועת עזה. במסמך "הקווים האדומים" נחשף כי ישראל חישה מהו ה"מינימום ההומניטרי" הנדרש לתושבי עזה על מנת להתקיים.

במסגרת הדיון המשפטי ישראל טענה שהמסמך הינו טיוטה בלבד, שהוצגה בדיונים פנימיים, וככזה אין לחשוף אותו. עוד נטען שמדובר בחומר רגיש, העוסק בהעברת טובין לרצועת עזה, ושספק אם קיים אינטרס ציבורי בגילוי המסמך. בית המשפט קבע, בין היתר, כי מעבר לעצם הזכות למידע, ולצורך בשקיפות של כל פעולות השלטון, המסמך נוגע לסוגייה של שמירה על בריאות הציבור או בטיחותו – שכן הוא מתייחס לכמויות המזון המינימליות ההכרחיות לציבור בעזה. בית המשפט קבע כי גם אם תושבי עזה אינם חלק מה"ציבור" שאליו מתייחס חוק חופש המידע, יש אינטרס ציבורי בגילוי מידע המתייחס אליהם.

בעקבות אירועי משט המרמרה במאי 2010, השתנתה מדיניות ישראל כלפי תושבי רצועת עזה וכיום ישראל לא מטילה הגבלות ישירות על הכנסת מזון לרצועה. נראה שהמאבק הציבורי והמשפטי בהובלת גישה, גרמו לישראל להפנים כי מבחינה מוסרית ומשפטית אין היא רשאית להגביל את צריכת המזון של תושבי עזה. עם זאת, ישראל ממשיכה להטיל מגבלות שונות על הכנסת סחורות לרצועת עזה, באמצעות קביעת דרישות טכניות מחמירות ואגרות גבוהות למשאיות, ובאמצעות התייחסות מרחיבה לסחורות רבות כ"דו-שימושיות". כיום פועל מעבר סחורות אחד בלבד בין ישראל לרצועת עזה, הוא מעבר כרם שלום, ולמרות יכולתו

להכיל 1,000 משאיות ביום, עוברות בו כ-700-500 משאיות ביום.

« פסק הדין המלא.

למידע נוסף:

- משרד הביטחון, ["צריכת מזון ברצועה - קווים אדומים"](#), 2008
- [Aeyal Gross & Tamar Feldman, "We Didn't Want to Hear the Word 'Calories'": Rethinking Food Security, Food Power, and Food Sovereignty—Lessons from the Gaza Closure"](#), *Berkeley Journal of International Law*, Vol 33(2), 379-441

בג"ץ 2088/10 המוקד להגנת הפרט ו-12 אח' נ' מפקד אזור הגדה המערבית (24.5.2012)

תקציר:

בשנת 2010 עתר גישה יחד עם 12 ארגוני זכויות אדם אחרים כנגד נוהל האוסר על מעבר תושבים פלסטינים בין רצועת עזה לגדה המערבית לצורך "השתקעות" בגדה, אלא במקרים חריגים ביותר. בין היתר נקבע בנוהל כי קשרי משפחה (לרבות נישואין) אינם מהווים הצדקה לקבלת היתר "השתקעות" בגדה. בעתירה נטען כי יש לבטל את הנוהל לנוכח אי-חוקיותו וחוסר הסבירות הגלומה בו וכן לנוכח הפגיעה בזכויות התושבים, המתגוררים בשני האזורים, לחיי משפחה ולחופש תנועה. נשיאת בית המשפט העליון דאז, השופטת בייניש, דחתה את העתירה וקבעה כי אין סיבה להתערב במדיניות המצמצמת שנקבעה בנוהל. זאת, בכפוף למספר הערות בנוגע לאופן בו ראוי ליישם את הנוהל.

ניתוח:

פסק דין זה אישר למעשה את "מדיניות הבידול", התנהלות שנוקטת מדינת ישראל במטרה להפריד בין תושבי רצועת עזה לבין תושבי הגדה המערבית ולמנוע ככל האפשר את התנועה בין רצועת עזה לבין הגדה. אישור הנוהל על ידי בית המשפט היווה גושפנקה לפיצולן ולקריעתן של משפחות ולהעמקת הנתק בין שני האזורים של הרשות הפלסטינית, חברתית, תרבותית, כלכלית ועוד.

המקורות המשפטיים היוצרים את המסגרת המשפטית לדין בחובותיה של ישראל כלפי רצועת עזה נותרו גם במקרה הזה עמומים. בית המשפט אמנם מציין בפסק הדין כי הוא סבור שלישראל אין יותר שליטה אפקטיבית ברצועת עזה, אולם נקבע שאין צורך להרחיב "באשר להיקף החובות ומקור הזכויות" של תושבי עזה.

גם כאן החליט בית המשפט לדחות את העתירה באופן מוחלט, ולא להתערב במדיניות המדינה. אמנם, מהערתיו על הנוהל ניתן ללמוד כי הוא אינו שבע רצון מההוראות שנקבעו בו. כך למשל, נמתחה ביקורת על ההוראות הצרות שנקבעו בנוהל, שמאיינות במידה רבה את האפשרות של תושבי עזה להשתמש בו ולקבל היתר "השתקעות" על בסיסו. בית המשפט ציין

כי נראה שננקטה בכתיבת הנוהל "מידת צמצום רבה, שבנסיבות מסוימות היא נוקשה מדי". הוא הוסיף כי "יתכן וראוי ליישם את החריגים [שבנוהל] באופן שיאפשר את שמירת הקשר בין קבוצות אלה לבין בני משפחתם מקרבה ראשונה", והביע תקווה כי "ככל שניתן יהיה לגבש הקלות בהיבטים אלה יפעלו המשיבים בהתאם". למרבה הצער, ביקורות והערות אלו נותרו בגדר הערת אגב שאינה מחייבת את המדינה.

פסק הדין משקף את נטייתו של בית המשפט העליון שלא להתערב במדיניות שקבעה מדינת ישראל ביחס לתנועתם של תושבי רצועת עזה. על אף שעתירה זו עסקה במעבר של פלסטינים בין שני אזורי הטריטוריה הפלסטינית, ולא בכניסתם של תושבי עזה לישראל, בית המשפט לא קיים דיון מעמיק בסוגיה אלא פשוט היפנה לפסקי דין קודמים, שבהם נדחו עתירות בסוגיות אחרות. כך, היעדר התערבותו של בית המשפט בעבר מוביל לאי התערבות גם במקרה הנוכחי, ומנציח מצב משפטי (ומוסרי) עגום ביותר.

פסק דין זה אישר למעשה את "מדיניות הבידול", התנהלות שנוקטת מדינת ישראל במטרה להפריד בין תושבי רצועת עזה לבין תושבי הגדה המערבית ולמנוע ככל האפשר את התנועה בין רצועת עזה לבין הגדה

« פסק הדין המלא.

לקריאה נוספת:

- מתפ"ש, "נוהל טיפול בבקשות השתקעות תושבי רצועת עזה באיו"ש" (מעודכן ליולי 2013)
- גישה, "להגביל תנועה, לפצל עם" (יוני 2015)

ע"מ 4620/11 אומימה קישאווי ואח' נ' שר הפנים ואח' (7.8.2012)

תקציר:

בשנת 2011 עתר גישה, יחד עם שש נשים מוסלמיות מרצועת עזה, כנגד החלטת ישראל לסרב לבקשתן לצאת מעזה לתפילות בירושלים לרגל יום הולדתו של הנביא מוחמד. בעתירה נטען כי ההחלטה מנוגדת לחובת ישראל לכבד את חופש הפולחן והתנועה של תושבי עזה, ומהווה הפליה לרעה של העותרות לעומת האוכלוסייה הנוצרית בעזה, שכן מקבלת היתרי יציאה לתפילות בישראל. העתירה נדחתה בבית המשפט המחוזי וערעור שהוגש לעליון נדחה גם כן. בית המשפט העליון קבע שמדיניות התנועה של ישראל, לפיה מוסלמים אינם רשאים לצאת מרצועת עזה לתפילות בישראל, הינה סבירה ולגיטימית.

ניתוח:

כמו בפסקי דין אחרים, אימץ בית המשפט, ללא ביקורת וכמעט ללא דיון, את עמדת המדינה תוך שהוא קובע ארבע קביעות משפטיות. האחת, כי תושבי עזה הם תושבים זרים וככאלו אין להם זכות קנויה להיכנס לישראל. לצד זאת, למדינת ישראל יש שיקול דעת רחב להחליט מי מהם ייכנס לשטחה ומי לא. השנייה, כי מדיניות התנועה שישראל קבעה כלפי תושבי עזה היא לגיטימית, ומצומצמת למקרים ההומניטריים החריגים ביותר. השלישית, כי מימוש חופש הפולחן אינו עילה הומניטרית המצדיקה מתן היתר תנועה מרצועת עזה לישראל, והרביעית, כי אין אפליה במתן היתרים רק לתושבי עזה הנוצרים לצורך תפילות בישראל. זאת, שכן ספק אם מוטלת על המדינה

**לנוכח השליטה המרובה
של ישראל על עזה,
תושבי עזה אינם יכולים
להיתפס כזרים אלא
כתושבים החיים עדיין,
ובמידה רבה, תחת
כיבוש ישראלי**

חובת שוויון ביחס לכניסת זרים לשטחה, "לא כל שכן כאשר מדובר בנתיני מדינת אויב", ושכל מקום ישנו שוני רלוונטי בין מוסלמים לנוצרים בעזה.

לעמדת גישה, קביעות אלו שגויות עובדתית ומשפטית. ראשית, לנוכח השליטה המרובה של

ישראל על עזה, תושבי עזה אינם יכולים להיתפס כזרים אלא כתושבים החיים עדיין, תחת כיבוש ישראלי. מעמד המשפטי של תושבי עזה מחייב את ישראל לכבד את זכותם לחופש תנועה ולחופש פולחן, ולאפשר ככל הניתן את תנועתם מחוץ לרצועת עזה, בכפוף למגבלות ביטחוניות. שנית, מדיניות התנועה של ישראל אינה לגיטימית, שכן היא קובעת קריטריונים מגבילים מאוד, ושרירותיים, לתנועתם של תושבי עזה. יתרה מכך, מדיניות התנועה אינה מוגבלת רק לצרכי התנועה "ההומניטריים" ביותר, כפי שקבע בית המשפט. בקובץ הקריטריונים מופיעים היתרים גם לצורך השתתפות בכנסים והשתלמויות, פגישות עבודה, תחרויות ספורט, ראיונות אשרה, טיולים בישראל ועוד.

שלישית, מימוש חופש פולחן בהחלט יכול להיחשב כצורך חיוני, ומכל מקום, מדיניות התנועה אינה מוגבלת רק לעילות ההומניטריות המצומצמות ביותר. רביעית, לנוכח מעמד המשפטי של תושבי עזה, ובהיעדר טענה ביטחונית אינדיבידואלית, אין הצדקה לעריכת הבחנה בין תושבי עזה על רקע דתם.

מספר שנים לאחר פסק הדין, ולמרות שבית המשפט אימץ לחלוטין את עמדת המדינה, ישראל הוסיפה קריטריון של יציאת תושבי עזה לתפילות במסגד אל-אקצא בירושלים, דבר המעיד על כך שהפנימה כי מדובר בצורך חשוב של תושבי עזה, נוצרים ומוסלמים כאחד. עם זאת, העובדה שהרוב המכריע של עתירות תושבי עזה כנגד מדיניותה של ישראל בעניינם נדחו, כמו עניין קישאווי, מעבירה למדינה מסר ברור שהיא רשאית לפעול בכל דרך שהיא מוצאת לנכון בעניינם של תושבי עזה. על רקע זה, ניתן להסביר את ההחלטה להקפיא את ההיתרים ליציאה לתפילות באל-אקצא בשלהי שנת 2016.

« פסק הדין המלא.

קריאה נוספת:

- מתפ"ש, "נוהל יציאת פלסטינים תושבי רצ"ע לתפילות בהר הבית בימי שישי" (פברואר 2015)

בג"ץ 495/12 עזה עזאת ואח' נ' שר הביטחון (24.9.2012)

תקציר:

חמש שנים אחרי פסק הדין בעניין יציאת סטודנטים מעזה ללימודים בגדה המערבית (עניין חמדאן), חזר גישה (יחד עם ארגון זכויות האדם אל-מיזאן) לבית המשפט העליון עם סוגיה זו. העתירה הוגשה בשמן של חמש נשים, תושבות רצועת עזה, בנות 37-49, שהחלו לימודי תואר שני במגדר באוניברסיטת ביר זית בגדה המערבית לפני שנת 2000 והתקבלו לחידוש הלימודים בספטמבר 2012. מדינת ישראל סירבה להעניק לנשים היתרי יציאה ללימודים, שכן המדיניות הישראלית אוסרת באופן גורף על יציאת סטודנטים תושבי רצועת עזה ללימודים בגדה המערבית. בג"ץ דן בסוגיה העקרונית שעלתה מן העתירה ובאופן חריג התגלעה מחלוקת בין השופטים: השופט רובינשטיין (שהיה בדעת רוב בעניין חמדאן) סבר שיש לקבל את העתירה, ואילו השופטים נאור וזילברטל קבעו שיש לדחות את העתירה ולהותיר על כנה את מדיניות התנועה של ישראל, האוסרת על מעבר סטודנטים מעזה.

ניתוח:

פסק הדין בעניין עזאת הינו ייחודי וחריג לעומת שאר פסקי הדין של בית המשפט העליון בעניין תושבי עזה. בפעם הראשונה מאז ההתנתקות התגלעה מחלוקת בין השופטים באשר למדיניות התנועה שקבעה ישראל לתושבי עזה, ונדונה לגופה צדקתה, סבירותה והתאמתה למציאות היומיומית של התושבים. בלב הדיון עמדה השאלה אם הקריטריונים שקבעה ישראל לתנועת תושבי עזה מספיקים וראויים, או שמא ראוי לחייב את ישראל לכוון "ועדת חריגים", במסגרתה ייבחנו פרטנית בקשותיהם של תושבי עזה לתנועה דרך ישראל, אף אם אינן עומדות בקריטריונים הקיימים.

השופט רובינשטיין סבר שהגיעה העת להקים ועדה שכזו, לנוכח חלוף הזמן מאז הוחלה המדיניות המגבילה ולנוכח העובדה שישראל בעצמה הרחיבה במרוצת השנים את רשימת המקרים שבהם יכולים לצאת תושבי עזה לישראל. יישום מדיניות מרחיבה, בניגוד להצהרות הרשמיות שתנועה מותרת רק ב"מקרים הומניטריים חריגים" מבטאת, לעמדתו, הכרה בכך

שתושבי עזה זכאים להיכנס לישראל במגוון רחב יותר של מקרים מאשר "זרים" גמורים. רובינשטיין הוסיף שמשום שהיחסים של ישראל עם תושבי עזה "מורכבים וייחודיים" ואינם "נורמליים", ומשום שיש להרחבת התנועה "השלכות חיוביות אנושיות", ראוי לחייב את המדינה לבחון לגופן בקשות כגון בקשת העותרות לצאת ללימודים בגדה המערבית. עמדתו קרובה בהקשר זה לעמדה המשפטית שהציגה גישה בעתירה.

לעומתו, השופטים נאור וזילברטל חזרו על קביעות קודמות של בית המשפט כי תושבי עזה הם תושבים זרים ככל זר אחר, כי מדיניות התנועה לגיטימית וכי ככלל על בית המשפט להימנע מלהתערב בה. הם אישרו את "מדיניות הבידול" אותה מנהיגה ישראל ביחס לגדה המערבית ולרצועת עזה על אף שהיא מבוססת לא רק על אינטרסים ביטחוניים אלא גם על שיקולים מדיניים ואחרים. בהתאם, סירבו להקים "ועדת חריגים" וטענו שאין למדינה יכולת לערוך בדיקות פרטניות לבקשות של סטודנטים במציאות הביטחונית הנוכחית. כמו כן, הם אישרו כי לימודים אינם צורך הומניטרי, אך בד בבד הוסיפו כי ישראל רשאית, אם היא מעוניינת בכך, להתיר לתושבי עזה לצאת גם לצרכים שאינם הומניטריים.

גישה מתנגד לדעת הרוב, וסבור שלא ניתן להתייחס לתושבי עזה ככל תושב זר אחר. מדיניות מעברם בישראל צריכה להתבסס על הכרה בחובות הבינלאומיות שיש לישראל כלפי אוכלוסייה שבמידה רבה עודנה תלויה בחסדיה ונשלטת על ידה. חובות אלו מחייבות את ישראל לקבוע מדיניות שמכבדת את חופש התנועה של התושבים ושאינה מפלה ביניהם על בסיס שיקולים שאינם ענייניים. בכפוף למגבלות ביטחוניות, מדיניות זו צריכה להתיר את התנועה והמעבר של כלל תושבי עזה, לשטח הגדה המערבית שהינו חלק בלתי נפרד מהטריטוריה הפלסטינית.

”
**בפעם הראשונה
 מאז ההתנתקות
 התגלעה מחלוקת
 בין השופטים באשר
 למדיניות התנועה
 שקבעה ישראל
 לתושבי עזה, ונדונה
 לגופה צדקתה,
 סבירותה והתאמתה
 למציאות היומיומית
 של התושבים**
 ”

« פסק הדין המלא.

בג"ץ 4047/13 נג'מה חדרי ו-12 אח' נ' ראש הממשלה ו-2 אח' (14.6.2015)

תקציר:

בשנת 2013 עתר המוקד להגנת הפרט יחד עם 12 תושבים פלסטיניים נגד החלטת ממשלה מ-2008 שאסרה באופן גורף על כניסה של תושבי עזה (ומי שרשום כתושב עזה) לישראל למטרת שהייה ממושכת עקב נישואין. העתירה נדחתה על ידי נשיאת בית המשפט העליון מרים נאור, שקבעה כי האיסור הגורף והיעדר הבחינה האינדיבידואלית של בקשות איחוד משפחות מוצדק עקב המצב הביטחוני ברצועת עזה. עוד נקבע כי החלת האיסור גם על תושבים שמתגוררים בגדה המערבית אך מענם רשום ברצועת עזה, הינה לגיטימית, וכך גם החלת האיסור באופן רטרואקטיבי משנת 2007 והלאה.

ניתוח:

חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה) - 2003, מטיל מגבלה קשה על יכולתם של בני זוג פלסטינים, תושבי השטחים וישראלים, לחיות בישראל. החוק מאפשר לשר הפנים לסרב לתת היתר שהייה בישראל לפלסטיני שנישא לישראלית, אם יש לו או לבן משפחתו מניעה ביטחונית. הוראה זו אושרה כחוקתית על ידי בית המשפט העליון בבג"ץ 7052/03 עדאלה נ' שר הפנים, פ"ד סא(2) 202 (2006). החוק מוסיף וקובע כי ניתן לסרב לתת היתר אם מקום מושבו או מקום מגוריו של המבקש הוא כשלעצמו "מסוכן". הוראה זו אושרה כחוקתית בבג"ץ 466/07 גלאון נ' היועץ המשפטי לממשלה (פורסם בנבו, 11.1.2012). ב-2008 פורסמה החלטת הממשלה שקבעה כי לצורך הוראה זו בחוק, רצועת עזה הינה מקום מסוכן, ולכן אין לקבל כלל בקשות לאיחוד משפחות של מבקשים המתגוררים ברצועת עזה או שמענם הרשום הינו רצועת עזה. עתירת חדרי ביקשה כאמור לבטל החלטה זו.

בפסק הדין בית המשפט אישר את ההחלטה הפוגענית ללא שום הנמקה או דיון משפטי מעמיק באיזון הנדרש בין צרכי הביטחון של ישראל מחד לבין זכותם החוקתית והאוניברסלית של הישראלים והפלסטינים לחיי משפחה מאידך. בכך, פסק הדין סותם את הגולל על אפשרותם של תושבים פלסטינים שמענם רשום ברצועת עזה לחיות עם בני או בנות זוגם הישראלים, בישראל. לעמדת גישה, ישראל מחויבת לכבד ולהגן על זכות זו, הן מכוח המשפט

החוקתי הישראלי והן מכוח דיני הכיבוש הבינלאומיים, שעודם מחייבים את ישראל בשל שליטתה על תנועת אנשים מהרצועה.

הקביעות השיפוטיות בפסק הדין מעוררות קשיים עובדתיים ומשפטיים. כך למשל, בית המשפט אימץ את עמדת המדינה שלא ניתן לבצע הערכה אינדיבידואלית של המסוכנות הנשקפת מכל תושב ותושב המבקש איחוד משפחות נוכח המצב הביטחוני. אולם קביעה זו אינה מתיישבת עם המציאות בפועל, שבה הרשויות הישראליות בוחנות מדי יום, אינדיבידואלית, בקשות רבות של תושבים פלסטינים להיכנס לישראל לצרכים שונים. עובדה זו מעידה כי למרות המצב הביטחוני הרשויות מסוגלות לערוך בחינה פרטנית כשהן מעוניינות בכך. לא רק זאת, קביעה זו מנוגדת להלכות קודמות של בית המשפט העליון לפיהן אין לקבל איסורים גורפים שפוגעים בזכויות אדם ללא בחינה פרטנית של נסיבות המקרה.

פסק הדין סותם את הגולל על אפשרותם של תושבים פלסטינים שמענם רשום ברצועת עזה לחיות עם בני או בנות זוגם הישראלים, בישראל

חמורה במיוחד קביעת בית המשפט שיש להחיל את האיסור גם על תושבים שמענם רשום ברצועת עזה אך הם מתגוררים בגדה המערבית שנים. בעקבות עתירה לבג"ץ הסכימה מדינת ישראל להימנע מלהרחיק תושבים אלו חזרה לרצועת עזה, אך סירבה לשנות את מענם הרשום באופן שיאפשר להם לחיות בגדה כחוק,

תוך מימוש זכותם לצאת ולשוב לגדה. חסימת האפשרות של תושבים אלו לחיות בישראל עם בני או בנות זוגם, מהטעם שהם עדיין "תושבי עזה", מהווה ענישה כפולה ומכופלת. קביעה כזו גם אינה מתיישבת עם הטיעון הביטחוני. שהרי, אם המצב הביטחוני ברצועת עזה הוא שהוביל למסקנה שלא ניתן לבצע בחינה פרטנית של בקשות התושבים לאיחוד משפחות, טיעון זה אינו תקף ביחס למי שמתגוררים מזה שנים בגדה המערבית.

« פסק הדין המלא.

לקריאה נוספת:

• [בצלם והמוקד להגנת הפרט, "מעבר להרי החושך - השלכות בידודה של רצועת עזה בידי ישראל על זכותם של פלסטינים לחיי משפחה \(2014\)](#)

שלושה פסקי דין חשובים שבמעט נכללו בעשירייה

בג"צ 5429/07 רופאים לזכויות אדם וגישה נ' שר
הביטחון ואח' (28.6.2007)

תקציר:

ביוני 2007 עתר גישה יחד עם "רופאים לזכויות אדם" בדרישה כי ישראל תפתח לאלתר את גבולותיה של רצועת עזה למעבר חולים ופצועים. לעתירה צורפה רשימה של 13 חולים ופצועים במצב קשה מאוד, הזקוקים לטיפול רפואי דחוף. בית המשפט דחה את העתירה לאחר שקיבל את ההבחנה

שיצרה המדינה בין טיפול רפואי "מציל חיים" לבין טיפול הנוגע ל"איכות חיים", כגון הצלת רגלו או ראייתו של אדם, שעבורו אין חובה לאפשר את הכניסה לישראל. נקבע כי אין מקום להתערב במדיניות הממשלה לפתוח את מעבר ארז רק במקרים הכרחיים. עם זאת נאמר כי בית המשפט "יוצא מן ההנחה" כי גישתה של מדינת ישראל "תהא אנושית", כך שמקרים קשים מאוד, שבהם בהיעדר טיפול "טעם החיים משתנה כליל", ישקלו בחיוב על ידי המדינה.

”
הדין ההומניטרי מחייב את הכוח הכובש להבטיח לתושבים נגישות לשירותי בריאות תקינים וכמובן שלא נקבע כי ניתן להסתפק במתן שירות בריאות רק במקרה של חיים או מוות

”

ניתוח:

גם בהתדיינות זו פרשו הצדדים בפני בית המשפט את עמדותיהם המשפטיות באשר למעמד רצועת עזה ותחולת דיני הכיבוש בשטחה לאחר ההתנתקות. אף על פי כן, בית המשפט נמנע שוב מהכרעה וקבע כי אין מקום להידרש "לסוגיות כבודות משקל" אלו אלא עדיף להתמקד "במכנה המשותף האופרטיבי, קרי להיבטים ההומניטריים".

אולם, גם ההיבטים ההומניטריים כפופים למשפט הבינלאומי. לעמדת גישה ההבחנה בין טיפול רפואי "מציל חיים" לבין טיפול המשפר את איכות החיים היא מלאכותית במידה רבה ועומדת בניגוד לכללי המשפט הבינלאומי. הדין ההומניטרי מחייב את הכוח הכובש להבטיח לתושבים נגישות לשירותי בריאות טובים ותקינים וכמובן שלא נקבע כי ניתן להסתפק במתן שירותי בריאות רק במקרה של חיים או מוות. השימוש שעשה בית המשפט במושג העמום "טיפול שבלעדיו טעם החיים משתנה כליל" בוודאי מהווה פרשנות צרה ובלתי סבירה לחובה שמטיל הדין הבינלאומי. למרבה הצער, לאחר פסק הדין מושג זה עוגן במסמך הקריטריונים שקבעה מדינת ישראל לגבי תנועת תושבי עזה לישראל.

פסק הדין מתיר למדינה שיקול דעת רחב ביותר באשר למקרים שבהם קמה לה חובה משפטית להתיר נגישות לשירותי בריאות. הענקת סמכות כה רחבה למדינה להכריע במה שהיא בסופו של דבר שאלה של מומחיות רפואית – האם הטיפול הרפואי לו זקוק תושב עזה יציל את החייו, רק ישפר את "איכות חייו", או כזה שבלעדיו "טעם החיים משתנה כליל" – פותחת פתח רחב לשרירותיות ופוגעת בזכויות רבות של התושבים, בראשן הזכות לחיים. כפי שניתן היה לצפות, בעקבות פסק הדין גיבשה ישראל מדיניות שבמסגרתה היא מתירה את היציאה מעזה לטיפולים רפואיים בישראל, בגדה או בחו"ל רק במקרים הדחופים יותר. מטבע הדברים למצב דברים זה השלכות קשות ביותר. כך למשל, לאחר מתן פסק הדין, איבד אחד מהתושבים שעניינו תואר בעתירה את שתי רגליו, שכן נאסר מעברו לטיפול רפואי בישראל.

« פסק הדין המלא.

קריאה נוספת:

- גישה, "אין מרפא" (2015)
- בצלם, "חולים רבים מרצועת עזה שלחיהם לא נשקפת סכנה נותרים ללא טיפול רפואי הולם" (2014)

בג"ץ 2486/14 נאדר מצרי נ' שר הביטחון ואח' (7.4.2014)

תקציר:

נאדר מצרי, רץ אולימפי, ביקש היתר כניסה לישראל ומשם לגדה המערבית כדי להשתתף במרתון הכלל-פלסטיני השני, שהתקיים בעיר בית לחם ב-2014. בקשתו נדחתה על ידי רשויות המדינה, שטענו כי אינה מתאימה לקריטריונים שנקבעו לתנועת תושבי עזה, המתירים רק יציאה של כדורגלנים, אך לא של ספורטאים אחרים. גישה עתר בשמו של מצרי לבג"ץ, אך זה דחה את העתירה וקבע כי לא יתערב במדיניותה של ישראל. עם זאת, בג"ץ הציע למדינה לשקול את הרחבת הקריטריון וכך אכן נעשה לאחר מבצע "צוק איתן", בנובמבר 2014.

ניתוח:

במבט ראשון, פסק הדין בעניין מצרי נראה פרטני ולא עקרוני, ונוגע בבקשתו של פלוני לקבל היתר פלוני. ואולם, בארבע הפסקאות של פסק הדין מקופלים כלל המאפיינים של הביקורת השיפוטית של בית המשפט העליון על מדיניות ישראל כלפי תושבי עזה. בראש ובראשונה, פסק הדין ממחיש בצורה טובה מאוד את הירתעותו של בית המשפט מהתערבות במדיניות ישראל כלפי תושבי עזה ואת התקבעות התפיסה המשפטית לפיה מדיניות התנועה הקיימת לגיטימית. בעניין זה בית המשפט ביקש באופן חריג לקבל מידע על הגורם שאישר את ההחלטה למנוע את יציאתו של מצרי. לאחר שנמסר כי היה זה שר הביטחון, אישר את ההחלטה.

למרות שחלף אז כמעט עשור מנסיגתה של ישראל מרצועת עזה ומקביעת מדיניות תנועה מצמצמת ומחמירה, ולמרות שלא הועלו טיעונים ביטחוניים כנגד העותר, בית המשפט לא היה מוכן לבחון את סבירות המדיניות לפי אמות מידה מנהליות או את התאמתה למציאות חייהם של תושבי עזה. במקום זאת, אימץ באופן כמעט עיוור את עמדת המדינה, שממשיכה להתייחס לתושבי עזה כזרים חסרי זכויות.

שנית, למרות אימוץ עמדת המדינה, בית המשפט רק רמז שהוא סבור שמדיניות התנועה בעניין זה שרירותית, שכן יציאתם של כדורגלנים מעזה מאושרת, בעוד שיציאתם של ספורטאים אחרים אסורה. שלישית, כבמקרים

אחרים, בית המשפט הביע סימפטיה למצב ה"כמעט מייאש" שבו נמצאים תושבי עזה, אך סירב להפנים את תפקידו ביצירתו של המצב או בהנצחתו. כל שבית המשפט היה נכון לעשות זה לומר למדינה, ש"טוב יעשו המשיבים אם ישקלו האם ניתן להרחיב חריג זה [של כדורגלנים] גם לענפי ספורט נוספים באותה רוח".

על אף התוצאה האישית הקשה לרץ, ועל אף העובדה שישראל קיבלה שוב הכשר משפטי למדיניות התנועה, ישראל בחרה בהמשך להרחיב

את הקריטריון הנוגע ליציאת ספורטאים מעזה. כחלק מההקלות בתנועה לאחר מבצע "צוק איתן" בקיץ 2014, שונה הקריטריון כך שכל הספורטאים וחברי נבחרות רשמיות יכולים להגיש בקשה לצאת למשחקים ואימונים מחוץ לרצועת עזה. ישראל בוודאי תטען ששינוי זה נעשה "לפנים משורת הדין" וכמחווה בלבד לתושבי עזה, שאין בצדה הכרה בחובה

”
בית המשפט הביע
סימפטיה למצב
ה"כמעט מייאש" שבו
נמצאים תושבי עזה,
אך סירב להפנים את
תפקידו ביצירתו של
המצב או בהנצחתו

”

משפטית של ישראל, אך ניתן לראות בכך קליטה והפנמה של הערותיו של בית המשפט לגבי הצורך בהרחבת מדיניות התנועה. הרחבה זו גם מדגישה שהמדיניות אינה מבוססת על שיקולים ביטחוניים בלבד, ועל התייחסות לצרכים ההומניטריים הבסיסיים של תושבי עזה, אלא על שיקולים רחבים ומשתנים של מדינת ישראל.

« פסק הדין המלא.

לקריאה נוספת:

- [איתן דיאמונד, "מחוץ לגדר השיקולים: זכויות, חובות ועקרונות שלא נלקחו בחשבון בהחלטה למנוע מאצן עזתי להשתתף במרתון פלסטין-הארת פסיקה על בג"ץ 6842/42 נאדר מצרי נ' שר הביטחון", הקתדרה לזכויות אדם, מבזקי הארות פסיקה 28, עמ' 6-24 \(יוני 2014\)](#)

בג"ץ 7042/12 מאהר אבו דקה ואח' נ' שר הפנים ואח' (16.12.2014)

תקציר:

העתירה עסקה בסירוב המדינה לאפשר לתושבי עזה להיכנס לישראל לשם ניהול הליך משפטי. בעתירה, שהוגשה על ידי "עדאלה" וארגוני זכויות אדם

נוספים, נתבקשה המדינה להתיר את מעברם של העותרים ולקבוע קריטריונים כלליים למעבר שכזה. לאחר הגשת העתירה, במאי 2013, פורסם נוהל של מתאם פעולות הממשלה בשטחים בנושא. לפי הנוהל, תתאפשר יציאתם של תושבי עזה לצרכים משפטיים בישראל, רק במקרים בהם קיימות "נסיבות הומניטריות חריגות" המצדיקות את אישור הבקשה. העותרים טענו כי נוהל זה עתיר פגמים, בראשם דרישת "ההומניטריות", ולכן יש לשנותו באופן משמעותי. בית המשפט דחה את העתירה בקביעה כי עוד לא בשלה העת להעריך את חוקיות הנוהל, ויש לבחון את יישומו בפועל. עם זאת, בית המשפט קבע שהוא מצפה שהמדינה תיישם את הנוהל בהגיונות וביעילות, באופן שיאפשר לתושבי עזה לנהל הליכים משפטיים בישראל.

”
פסק הדין מדגיש גם את הנדילות של המושג "הומניטרי" ואת השימוש הציני שישראל עושה בו. במקום שמושג זה, המבוסס על החובות המשפטיות של ישראל מכוח המשפט הבינלאומי ההומניטרי, יוביל להרחבת מדיניות התנועה כלפי תושבי עזה, ישראל משתמשת בו על מנת לצמצם את התנועה של התושבים

ניתוח:

פסק הדין ממחיש שוב את אי נכונותו של בית המשפט העליון להתערב בעתירות שמגישים תושבי עזה למען שינוי מדיניות ישראל כלפיהם. במקום להכריע אם מדיניות ישראל בנוגע לכניסת תושבי עזה לישראל לצרכים משפטיים, כפי שעוגנה בנוהל, חוקית תחת המשפט הבינלאומי והישראלי, בית המשפט נמנע מהעברת ביקורת שיפוטית. בפסק הדין ההצדקה להימנעות מהכרעה נשענה על קביעה שיפוטית כי עוד לא בשלה העת לבחון את חוקיות הנוהל, וכי יש להמתין ולראות כיצד ייושם בפועל. לצד זאת, בית המשפט חוזר על קביעותיו הקודמות כי עדיף לחפש "פתרונות פרקטיים" לבעיה שמעוררת העתירה, כלומר פתרונות שלא מצריכים הכרעה

שיפוטית חד משמעית: "הגם שאפשר אולי להעלות את הדברים לדרגות גבוהות של סוגיות חוקתיות כפי שביקשו העותרים, דבר זה אינו נחוץ כל עיקר... הדרך הראויה בעינינו לפתרונה היא מעשית." וכן, "אין מקום לטפל בנושא במשקפיים חוקתיות רמות אלא במשקפיים פרקטיות. הגישה הפרקטית משמעה בחינה של הנוהל וההנחיה בפעולה, קרי, על העותרים ללכת במסלול שבנוהל ובהנחיה, כדי שניתן יהא לעמוד על טיב יישומו."

קביעה זו אינה ברורה כלל, שכן ניתן ללמוד על אי חוקיותו של הנוהל מעצם הקריטריון הקבוע בו, המתנה את היציאה בכך שהתושב יוכיח שמעבר לקיום הדיון השיפוטי, יש לו נסיבות הומניטריות חריגות המצדיקות את אישור היציאה. בית המשפט העיר אמנם בפסק הדין כי "הביטוי 'טעמים הומניטריים חריגים' אינו מתאים על פניו להגשת תביעה משפטית" ורמז כי ניסוח הנוהל בצורה זו יקשה על יישומו הראוי, אולם מעבר לכך לא הוסיף. במובן זה פסק הדין מדגיש גם את הנזילות של המושג "הומניטרי" ואת השימוש הציני שישראל עושה בו. במקום שמושג זה, המבוסס על החובות המשפטיות של ישראל מכוח המשפט הבינלאומי ההומניטרי, יוביל להרחבת מדיניות התנועה כלפי תושבי עזה, ישראל משתמשת בו על מנת לצמצם את התנועה של התושבים.

מבדיקת גישה עלה כי, בהתאם לחששות, בשנים הראשונות כמעט שלא אושרו בקשות מכוח הנוהל. דבר זה הוביל לפגיעה קשה ביכולתם של תושבי עזה לנהל את ענייניהם המשפטיים בישראל, בעיקר תביעות נזיקיות כנגד מדינת ישראל. הבקשות שכן אושרו ניתנו בדרך כלל לאחר שהוגשה עתירה מינהלית בעניין. כיום, לצד הנוהל האמור, ישנו נוהל המסדיר את הגעתם של תושבי עזה למעבר ארז, לצורך מפגש עם עורכי דין ישראליים.

« פסק הדין המלא.

לקריאה נוספת:

- מתפ"ש, "נוהל לבחינת בקשות כניסה של פלסטינים תושבי עזה לצורך ניהול הליכים משפטיים בישראל"
- מתפ"ש, "נוהל תיאום מפגשים בין עורכי-דין ישראלים ולקוחותיהם הפלסטינים תושבי רצועת עזה במעבר 'ארז' לשם חתימה על מסמכים משפטיים" (אוגוסט 2016)

לא מצאנו עילה להתערבות

דצמבר 2017

גִּישָׁה, רחוב הרכבת 42, תל-אביב. 6777008
טלפון: 03-6244120 | פקס: 03-6244130
gisha.org | info@gisha.org